

Kadı Burhaneddin Ahmed'in Yönetim Anlayışı Qadi Burhan Al-din Ahmad's Administrative Understanding

İsmail TURAN

Sorumlu Yazar/Corresponding Author

Dr. Öğr. Üyesi İsmail TURAN

Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi
<https://ror.org/01rpe9k96>

Fen-Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü, Tokat, Türkiye

ORCID: [0000-0003-1547-4762](https://orcid.org/0000-0003-1547-4762)
e-mail: turanisml@gmail.com

Başvuru/Submitted: 22.02.2023
Kabul/Accepted: 13.11.2023

Atf: Turan, İsmail, "Kadı Burhaneddin Ahmed'in Yönetim Anlayışı", *Ortaçağ Araştırmaları Dergisi*, 6/2 (Aralık 2023): 452-466.

Citation: Turan, İsmail, "Qadi Burhan Al-din Ahmad's Administrative Understanding", *Ortaçağ Araştırmaları Dergisi*, 6/2 (December 2023): 452-466.

Lisans/License:

Öz- Kadı Burhaneddin Ahmed, şahsi uğraşı ve mücadelesi neticesinde kadılık görevinden emirlik makamına kadar yükseldiği Eratnalılar Devleti bakiyesi üzerine kendi devletini kurmuş Türk hükümdardır. Burhaneddin Ahmed, Türk tarihinde çok az hükümdarın sahip olduğu özelliklerde bir kişiliktir. O hem bir edip hem bir alim hem de bir asker ve siyasetçi hüviyete sahiptir. Malik olduğu bu çeşitli meziyetler onun hükümdar olarak devlet yönetiminde farklı düşünce ve tavırlar sergilemesinde etkili olmuştur. Kendine münhasır özelliklerin yanına bir de Türk devlet geleneği eklenmiş, böylece tarihte önemli yeri olmuş hükümdar haline gelmiştir. Burhaneddin Ahmed'in sahip olduğu bu hususlar onun olaylar karşısında nasıl bir tutum sergileyeceğini, nasıl hareket edeceğini oldukça etkilemiştir. Bu çalışmada Kadı Burhaneddin Ahmed'in devlet yönetiminde siyasetçi ve asker kimliğine sahip kişilik olarak uyguladığı yönetim anlayışı üzerinde durulmuştur. Aldığı dini eğitimin ve kadılığının devlet yönetimine nasıl yansıdığı, hükümdarlığı süresince olaylar karşısında nasıl hareket edeceğine yansıtıp yansımadığı ortaya konulmaya çalışılmıştır. Ayrıca Türk devlet ve hükümdarlık geleneğinin de Burhaneddin Ahmed'in devlet yönetim anlayışına yansıdığı üzerinde durulmuştur.

Anahtar Kelimeler- Kadı Burhaneddin Ahmed, Türk Hükümdarlık Anlayışı, Devlet Yönetimi.

Abstract - Qadi Burhan Al-din Ahmad is the Turkish ruler who founded his own state on the remnants of Eretnids State, where he rose from his Qadi duty to the Amir due to his personal occupation and struggle. Burhan Al-din Ahmad has a character that few rulers have in Turkish history. He is a litterateur, scholar, good soldier, and politician. These various qualities that "Malik" has been involved in demonstrating different ideas and attitudes in the government as his ruler. In addition to its exclusive features, a Turkish state tradition has been added, making it a sovereign who has become a significant part of history. This has affected how he will behave in the face of events, and how he will behave. In this study, Qadi Burhan Al-din Ahmad 's state administration as a politician and a soldier's identity has been discussed. It has been attempted to find out how the religious education he received and is qadi were reflected in the state administration and how he would act in the face of events during his reign. It has been also focused on the tradition of the Turkish state and sovereignty reflected in Burhan Al-din Ahmad's idea of state administration.

Keywords- Qadi Burhan Al-din Ahmad, Turkish Sovereignty Sense, State Administration.

Yayın Tarihi	26 Aralık 2023
Hakem Sayısı	Ön İnceleme: Bir İç Hakem (Editör-Yayın Kurulu Üyesi) İçerik İncelemesi: Üç Dış Hakem
Değerlendirme	Çift Taraflı Kör Hakemlik
Benzerlik Taraması	Yapıldı-Turnitin
Etik Bildirim	ortacagarastirmalaridergisi@gmail.com
Çıkar Çatışması	Çıkar çatışması beyan edilmemiştir.
Finansman	Herhangi bir fon, hibe veya başka bir destek alınmamıştır.
Telif Hakkı & Lisans	Yazarlar dergide yayınlanan çalışmalarının telif hakkına sahiptirler ve çalışmaları CC BY-NC 4.0 lisansı altında yayımlanır. https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/deed.tr
Date of Publication	26 December 2023
Reviewers	Single Anonymized - A Internal (Editor board member) Double Anonymized - Three External
Review Reports	Double-blind
Plagiarism Checks	Yes - Turnitin
Complaints	ortacagarastirmalaridergisi@gmail.com
Conflicts of Interest	The Author(s) declare(s) that there is no conflict of interest.
Grant Support	No funds, grants, or other support was received.
Copyright & License	Author(s) publishing with the journal retain(s) the copyright to their work licensed under the CC BY-NC 4.0. https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/deed.tr

EXTENDED ABSTRACT

Qadi Burhan Al-din Ahmad, a Turk from the Salur tribe of the Oghuzes, is a Turkish ruler who established his state on the remnants of the Eratna State, where he rose from the position of qadi to the rank of amir as a result of his personal work and struggle. He has a personality with features that few rulers have in Turkish history. He is a writer, scholar, good soldier and politician. In addition to its unique features, a Turkish state tradition has been added, so that it has become a Turkish ruler, which has an important place in history. The education he received and the Turkish state tradition had important effects on the policies he followed in the state administration. It has adopted basic principles in state administration and has not made any concessions from the principles it has adopted. There is no doubt that what the head is to the body, the sultan is to the country, which is undoubtedly the most basic motto of Qadi Burhan Al-din Ahmad's management approach. A state without a ruler cannot manifest and stand. Again, when Qadi Burhan Al-din Ahmad took over the administration, the principles that he announced to the public by shouting to the bellman in the city streets of Sivas were in the form of a summary of the management approach he adopted. According to these principles, no one will disturb anyone and no one else's property will be coveted. If a person disagrees with someone, he will apply to the Sharia court, and Islamic judges will hear and decide on that case. Every decision was made within the framework of the law. Mongolian law, innovations contrary to Islam and Sharia, and things prohibited by the Hanafi school will not be included in the decisions taken. No one will be punished unjustly. Everyone from the administration and people will know their limits and no one will violate

anyone's rights. Those who have received Amir's love and mercy will not have to fear. Those who disobey orders will be severely punished.

Qadi Burhan Al-din Ahmad adopted some principles in the state administration against statesmen, soldiers, ulema, the public, and the heirs of Eretnid. He followed a balanced policy among the statesmen. To please the military, he organized military actions and distributed the spoils to the members of the army. It is understood that he had a certain principle at the point of recruiting soldiers for the army and assigning administrators to cities and castles. Against the enemy and threats, "Let's recruit soldiers from weak or strong villages and cities and win their hearts by giving them goods and property. Let's get to know the members of the army one by one and learn about the quantity and quality of those gathered. Let's hand over the castle and the province by giving the rank of the emirate to the one who is suitable for the command. The principle of "Let us give rank and rank according to the ability of each of the door servants" was adopted. He had good relations with the ulama and trusted their words and thoughts. He had a love for scholars. He had conversations with them. He even reserved Mondays and Fridays only for scholars and hafiz, and did not accept anyone from the people of the city in those days. He protected the people, and the incomes of masjids, madrasahs, dervish lodges, zawiyas, bridges, bimarhanes, foundations, and public fountains usurped by tyrants and plunderers were taken back from them and returned to their rightful owners. He protected the heirs of Eretnid and defended their rights. He tried to apply the Turkish state and monarchy tradition in state administrat

GİRİŞ

Kadı Burhaneddin Ahmed, Oğuzların Salur¹ boyuna mensup olup ailesi Harezm'de büyük ve zengin bir çevreye sahipti.² Büyük dedeleri Mehmed, Harezm'den göç ederek Kastamonu'ya gelmiştir. Mehmed'in oğlu Celaleddin Habib burada doğmuştur. Celaleddin Habib, Türkiye Selçuklu devlet adamlarından Kadı Hoteni'nin kızı ile evlenmiştir. Bu evlilik yolu ile de Kayseri kadılığını elde etmiştir. Celaleddin Habib, Baybars'ın Anadolu Seferi (1277) sonrasında İlhanlı Hükümdarı Abaka Han tarafından öldürtülmüştür. Celaleddin Habib'in oğlu Hüsameddin Hüseyin, onun oğlu Siracüddin Süleyman, onun oğlu Şemseddin Mehmed ve ondan sonra da onun oğlu Burhaneddin Ahmed, Kayseri kadılık makamına gelmiştir.³ Siracüddin Süleyman, Emir Eratna'nın hükümdarlığı sırasında Kayseri kadısı görevine getirilmiştir (1338). Onun hizmetinde görev yapmıştır. Şemseddin Mehmed, Türkiye Selçuklu ümerasından Mahmud Müstavfi'nin torunu bir kızla evlenmiş ve bu eşinden Burhaneddin Ahmed olmuştur. Burhaneddin Ahmed, 3 Ramazan 745 (8 Ocak 1345)'te Kayseri'de doğmuştur.⁴ İki yaşına geldiğinde annesini kaybetmiş, küçük yaştan itibaren öksüz kalmıştır. Burhaneddin'in babası da dâhil cedit kadılık makamında bulunmuşlardır. Babası ve dedesi ise Kayseri'de kadılık yapmışlardır.

Burhaneddin Ahmed, kendisinin emri ile yazılan *Bezm u Rezm*'e⁵ göre babasının annesi vesilesiyle Türkiye Selçuklu hanedanına mensuptu. Esterâbâdî, II. Gıyâseddin Keyhusrev'in oğlu II. İzzeddin Keykâvus'un kızının Moğol emirlerinden biri ile evlendiğini, bu evlilikten bir kız çocuğu dünyaya geldiğini o kız çocuğunun da Nıksar (Tokat)'da büyüdüğünü ve Kadı Siracüddin'in bu kızla evlendiğini belirtmektedir.⁶ İlhanlılar ile Türkiye Selçukluları arasında böyle bir evliliğin gerçekleştiğini dönemin önemli kaynaklarından İbn Bîbî'nin kayıtlarında da öğrenmek mümkündür.⁷ Ancak İbn Bîbî'de bulunan kayıtlar evlilikte adı geçen hatunu II. İzzeddin Keykâvus'un değil kardeşi IV. Kılıç Arslan'ın kızı olarak ifade etmektedir. IV. Kılıç Arslan'ın kızı olan bu hatunun adı Selçukî Huand'dır. Tokat'ta bulunan bir zaviye (Halef Sultan Zaviyesi) kitabesinde de Selçukî Huand binti Kılıç Arslan (Selçuk Hatun) olarak geçmektedir.⁸ Bu hatun İlhanlı hükümdarı Abaka Han'ın oğlu Argûn ile nikâhlanmış, hatunu İlhan'a Sahib-a'zam, Pervâne Muînüddin⁹ ve Eminateddin Mikâil¹⁰ götürmüştür. Ayrıca bu evlilik ile Anadolu halkında İlhanlılara karşı güven bir nebze olsun artmıştır.¹¹ Argûn Han ile evlenen Selçuk Hatun, Argûn Han'ın ölümünden sonra Anadolu'ya dönerek Tokat ve Niğde'de yaşamıştır. Ölümünün ardından Niğde'de Hudâvend Hatun Kümbeti¹² olarak bilinen türbeye defnedilmiştir.¹³

Burhaneddin Ahmed, çocukluğundan itibaren çok iyi bir eğitim almıştır. Henüz dört yaşındayken okuma ve yazmayı öğrenmiştir. On iki yaşına geldiğinde, sarf, nahiv, lügat, mantık, hesap, arûz ve bazı ilimleri tahsil etmeye başlamıştır. Babası ile eğitim için Şam'a gitmiş, on dört ay burada kaldıktan sonra

¹ Salur boyu Oğuzeli'nin en güçlü boyudur. Salurlar'ın beyi Kazan Bey Oğuzeli'nin güçlü ve saygın başbuğudur. Kelime olarak "nerede olsa kılıç ve topuzu iş görür" anlamına geldiği ifade edilmektedir. Salur boyu mensuplarının hem İslamiyet'ten önce hem de İslamiyet'ten sonra Türk tarihi içerisinde önemli rolleri olmuştur. Türklerin Müslüman olmasından sonra Salurlar geniş bir coğrafyaya yayılmışlardır. Anadolu'da Türk nüfusunun yerleşmesinde mühim bir görev üstlenmişlerdir. Geniş bilgi için bkz., M. Fuat Köprülü, "Salur", *İslam Ansiklopedisi*, C. 10, MEB Yayınları, İstanbul 1966, 136-138; Faruk Sümer, "Salur", *Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, C. 36, TDV Yayınları, İstanbul 2009, 57-59.

² Aziz b. Erdeşer-i Esterâbâdî, *Bezm u Rezm*, çev. Mürsel Öztürk, (Ankara: TTK Yayınları, 2014), 53; İ.H. Uzunçarşılı, "Sivas ve Kayseri Hükümdarı Kadı Burhaneddin Ahmed", *Belleten*, C. XXXII/S. 126, 191.

³ Uzunçarşılı, "Sivas ve Kayseri Hükümdarı Kadı Burhaneddin Ahmed", 191-192.

⁴ Esterâbâdî, *Bezm u Rezm*, s. 57; Yaşar Yücel, *Kadı Burhaneddin Ahmed ve Devleti (1344-1398)* (Ankara: AÜDTCF Yayınları, 1970), 1970, s. 15; Yücel, *Anadolu Beylikleri Hakkında Araştırmalar*, 35; Uzunçarşılı, "Sivas ve Kayseri Hükümdarı Kadı Burhaneddin Ahmed", 194.

⁵Eser, Kadı Burhaneddin Ahmed'in özel tarihçisi Esterâbâdî tarafından Farsça olarak kaleme alınmıştır. Eratna Devleti'nin son dönemleri ve Kadı Burhaneddin Devleti ile alakalı teferruatlı bilgi veren yegâne eserdir. Kadı Burhaneddin'in hayatı, devrin siyasi olayları, Orta Anadolu şehirleri ile ilgili önemli siyasi ve kültürel bilgiler ihtiva etmektedir. Ayrıca eserle ilgili bir sonraki başlıkta detaylı bilgi verilecektir.

⁶ Esterâbâdî, *Bezm u Rezm*, 55.

⁷ İbn Bîbî, *el-Evâmîrü'l-Alâ'iyye*, çev. Mürsel Öztürk, (Ankara: TTK Yayınları, 2014), 611-612.

⁸ İsmail Turan, *Ortaçağ'da Tokat (XII.-XIV. Yüzyıllar)* (Ankara: Berikan Yayınevi, 2022), 176-178.

⁹ Geniş bilgi için bkz., Nejat Kaymaz, *Pervâne Mu'inü'd-din Süleyman* (Ankara: AÜDTCF Yayınları, 1970).

¹⁰ Geniş bilgi için bkz., Sefer Solmaz, "Eminateddin Mikail", *Konya Ansiklopedisi*, C. 3, Konya 2012, 179-181.

¹¹ İbn Bîbî, *el-Evâmîrü'l-Alâ'iyye*, 612.

¹² Adı geçen yapı için bkz., Şebnem Eryavuz, "Hudâvend Hatun Kümbeti", *Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, C. 18, TDV Yayınları, İstanbul 1998, 284-285.

¹³ Osman G. Özgüdenli, *Moğol İnanında Gelenek ve Değişim Gâzân Han ve Reformları (1295-1304)* (İstanbul: Kaknüs Yayınları, 2009), 57, dn. 59.

Kayseri'ye dönmüştür.¹⁴ On dört yaşında Haleb'e gitmiş, Şeyh Alâeddin Ebû'l- Mehasin Malati'den fıkıh dersi almıştır. 759 (1358) yılında babasıyla birlikte Mısır'a geçmiştir. Burada fıkıh, usul-ü fıkıh, feraiz ve tefsir gibi dersler tahsil etmiştir. Dört mezhep hakkında araştırmalar yapmıştır. Buradan Şam'a geçmiş, Kutbüddin Râzi'nin tedrisatında bulunmuştur. Yine burada Mehmed Neyli 'den ise tıp dersi almıştır. 765 (1363) yılında babası ile Hicaz'a gitmiş, Hac farızasını yerine getirdikten sonra, babası Şemseddin Mehmed, Ma'aratu'n-nu'man Kasabası'nda¹⁵ vefat etmiştir. Buradan Haleb'e geçen Burhaneddin Ahmed, bir müddet burada kaldıktan sonra 765 (1363) yılında Kayseri'ye dönmüş, 777 (1375) yılında yirmi bir yaşında Kayseri kadılık görevine getirilmiştir.¹⁶ Kayseri'de kadılık görevinde bulunduğu süre boyunca adaletli ve özverili kişiliği ile halk tarafından sevilmiş, buradaki ünü bölgenin her yerine yayılmıştır.¹⁷

Eratna oğlu Emir Mehmed öldürülünce devletin düzeni bozulmuş, ülkenin her tarafında fesat ve bozgunculuk artmış, Moğol ve Türkmenler tarafından anarşi ortamı oluşturulmuştur. Ülkenin bu durumu karşısında Kadı Burhaneddin çareler düşünmüş, bu durumu düzeltmenin yollarını aramıştır. Bu sebepten Kayseri dolaylarında bulunan çiftliğinde inzivaya çekilerek, bölgede meydana gelen olayları buradan takip ve tahlil etmiştir.¹⁸ Emir Ali'nin küçük yaşta Eratna hükümdarı olması ve dirayetsiz yönetimi nedeniyle ülkenin her tarafındaki yöneticiler kendi başına hareket ediyor, devlet ümerası ülkenin yönetimini ele geçirmeye çalışıyordu. Buna bağlı olarak devlet idare mekanizması tamamen bozulmuş, devlet otoritesi ortadan kalkmıştır. Bölgede yaşayan Moğol ve Türkmen halk ayaklanmış, birçok şehir yağmalanmış ve talan edilmiştir. İktisadî hayat ve tarım faaliyetleri ülkede tamamen durmuştur.¹⁹

Kadı Burhaneddin Ahmed, Kayseri kadılığından sonra Eratnalılar yönetiminde sırasıyla vezirlik ve nâiblik makamlarında bulunmuş, nihayet kendi devleti ve yönetimini kurmuştur. Bu makamlarda bulunduğu süre boyunca Eratna Devleti yönetiminin hemen hemen bütün önemli kararlarına o yön vermiştir. Kadı Burhaneddin 1381 yılında en kuvvetli rakiplerinden Amasya emiri Hacı Şadgeldi'yi yapılan savaşta bertaraf etmiştir.²⁰ Daha sonra Sivas'ta Eratnalılar mevcudiyetine de son vererek hükümdarlığını ilan etmiştir.²¹ Kadı Burhaneddin Ahmed'in kadılığı sırasında Eratna Devleti'nin başında Emir Mehmed bulunmaktaydı. Zayıf kişiliği, dirayetsiz yönetiminin yanına dahili ve harici sıkıntıların da eklenmesiyle devletin siyasi vaziyeti düzeltilemez bir hal almıştır. Emir Mehmed'in devlet erkânı tarafından öldürülmesinden sonra 767 (1365-66) küçük yaştaki Emir Alaaddin Ali, Eratnalılar tahtına oturmuştur. Devlet idare mekanizması tamamen çökmüştür. Kayseri kadısı olan Burhaneddin Ahmed, devletin içinde bulunduğu bu durumu takip ediyor çareler düşünüyordu.²²

Kaynakların verdiği bilgilerden Kadı Burhaneddin'in kadılığından itibaren kendi yönetimini kurma düşüncesinde ve hazırlığında olduğu anlaşılmaktadır. İbni Arabşah'ta geçen bir kayda göre; bir gün Kahire'de dolaşırken bir fakire rast gelmiş ona yardımda bulununca fakir adam Burhaneddin Ahmed'e hitaben "burada size dolaşmak layık değildir, siz Rûm Sultanısınız" demiştir.²³ Eratna Devleti'nin içinde bulunduğu kargaşalı durumdan yararlanmak isteye Kadı Burhaneddin Ahmed, önce Kayseri ve çevresinde etkili olmaya başlamıştır. Kadılık görevinden, önce vezirlik makamına daha sonra da nâibliğe

¹⁴ Kaynakta Şam'a gitme nedeni eğitim için değil Kayseri'de meydana gelen bazı karışıklıklar sebebi ile Kadı Burhaneddin'in babasının ülkeyi terk ettiği ve yanında onu da götürdüğü şeklinde geçmektedir. Ancak bu karışıklıkların ne olduğu konusunda bilgi verilmemektedir. Muhtemelen 1352 yılında Emir Eratna'nın ölümünden sonra ortaya çıkan taht mücadeleleri kapsamında yaşanmış olan olaylardır. Geniş bilgi için bkz. Yücel, *Anadolu Beylikleri Hakkında Araştırmalar*, 41; Yücel, *Kadı Burhaneddin Ahmed*, 20.

¹⁵ Adı geçen kasaba için bkz., Işın Demirkent, "Maarretünnu 'mân", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, C. 27, TDV Yayınları, Ankara 2003, 274-276.

¹⁶ Esterâbâdî, *Bezm u Rezm*, 87; Uzunçarşılı, "Sivas ve Kayseri Hükümdarı Kadı Burhaneddin Ahmed", 195.

¹⁷ Esterâbâdî, *Bezm u Rezm*, 89.

¹⁸ Esterâbâdî, *Bezm u Rezm*, 90-91.

¹⁹ Yücel, *Kadı Burhaneddin Ahmed*, 23; Yücel, *Anadolu Beylikleri Hakkında Araştırmalar*, 45.

²⁰ Esterâbâdî, *Bezm u Rezm*, 244.

²¹ Yücel, *Anadolu Beylikleri Hakkında Araştırmalar*, 59.

²² Kadı Burhaneddin Ahmed'in Kayseri kadılığından hükümdarlığa giden süreçle ilgili teferruatlı bilgi için bkz., Yaşar Yücel, *Kadı Burhaneddin Ahmed ve Devleti (1344-1398)*, (Ankara: AÜDTCF Yayınları, 1970); İ.H. Uzunçarşılı, "Sivas ve Kayseri Hükümdarı Kadı Burhaneddin Ahmed", *Belleten*, C. XXXII/S. 126; Yücel, *Anadolu Beylikleri Hakkında Araştırmalar*.

²³ İbni Arabşah, *Acâibu'l Makdûr (Bozkırdan Gelen Bela)*, çev. D. Ahsen Batur, (İstanbul: Selenge Yayınları, 2012), 181.

getirilmiştir.²⁴ Vezirlik ve nâiblik dönemlerinde Eratna hükümdarı Emir Ali'nin zayıf ve dirayetsiz yönetiminden de faydalanarak zaten bir hükümdar gibi yönettiği Eratnalılar Devleti bakiyesi üzerine 1381 yılında resmen kendi yönetimini kurmuştur.²⁵ Kadı Burhaneddin, kadılık görevinden hükümdarlığının sonuna kadar devlet yönetiminde Türk hükümdarların ortak özelliklerini ve kendine has bir üslup ortaya koymuştur. Devlet yönetiminde izlemiş olduğu politikalar çeşitli başlıklar altında incelenebilir. Bu çalışmada Kadı Burhaneddin Ahmed'in devlet yönetim anlayışı ortaya konulmaya çalışılacaktır.

1. Burhaneddin Ahmed'in Devlet Yönetim Anlayışının Temel İlkeleri

Kadı Burhaneddin hayatı ve iktidarına dair bilgilerin tamamına yakını kendi emriyle yazılan *Bezm u Rezm* adlı eserden öğreniyoruz. Bu sebeple öncelikle bu eser hakkında bilgi vermek yerinde olacaktır. *Bezm u Rezm*, Kadı Burhaneddin Ahmed'in özel tarihçisi Aziz b. Erdeşer-i Esterâbâdî tarafından yazılmış, mezkûr hükümdarın çocukluğundan itibaren siyasi hayatı boyunca meydana gelmiş olaylar teferruatlı bir şekilde kaleme alınmıştır. Esterâbâdî, hakkında bulunan ilk rivayetlere göre Bağdat ahalisinden olup Arapça ve Farsça nazım ve nesirde büyük yeteneğe sahip olup Bağdat hükümdarı Celâyirîler'den Sultan Ahmed b. Üveys'in hizmetinde bulunan önemli bir nedimdir. Müellifin ününü duyan Kadı Burhaneddin Ahmed, Bağdat hükümdarından bu zatı kendisine göndermesini rica etmiş, ancak bu isteği kabul edilmemiştir. Bunun üzerine Kadı Burhaneddin Ahmed, Esterâbâdî'ye gizlice haber göndermiş ve türlü vaatlerde bulunmuştur. Bilahare Esterâbâdî, Bağdat'tan Sivas'a gelmiştir.²⁶ Müellif kaleme aldığı eserinde kendisi hakkında verdiği malumatlarda ise bu rivayetlerden biraz farklı bilgiler vermektedir. Eserdeki bilgilere göre asıl ismi Aziz, babasının isminin de Erdeşir olduğunu kaydetmektedir. Esterâbâdî'de doğmuş, gençliğini Bağdat'ta geçirmiştir. 795 (1392-93) yılında Timur'un Bağdat'ı ele geçirmesinden sonra Celâyirli Sultan Ahmed ile Bağdat'tan kaçarak Meşhed'e gelmiştir. Burada birkaç gün kaldıktan sonra Tatarlar tarafından yakalanarak yanındakilerle birlikte Hille'de bulunan Miranşah'a götürülmüştür. Bir süre Miranşah'ın yanında kaldıktan sonra bir fırsatını bulup kaçarak önce Savur Kalesi'ne gelmiş daha sonra da Diyarbakır-Ergani yoluyla 11 Şaban 796'da (12 Haziran 1394) tarihinde Sivas'a gelerek Kadı Burhaneddin'in hizmetine girmiştir.²⁷ Kadı Burhaneddin'in 1398'de ölümünün²⁸ ardından ise Sivas'tan ayrılarak Mısır'a gitmiş buradaki yaşantısı ve ölüm tarihi ile ilgili bilgi bulunmamaktadır.²⁹

Esterâbâdî, Kadı Burhaneddin Ahmed tarafından onun savaş ve eğlencelerini (*Bezm u Rezm*) kaleme almakla görevlendirilmiş ve bu suretle *Bezm u Rezm* 'i vücuda getirmiştir. Eserini 800 (1397-98) yılında tamamlamıştır. Müellif, Kadı Burhaneddin Ahmed'in sadece savaş meydanlarındaki kahramanlık ve başarılarını yazmamış, aynı zaman da eğlence meclislerindeki erkân ve kaideleri de herkese anlatmak için çaba sarfetmiştir.³⁰

“Hiç şüphe yok ki vücut için baş neyse, ülke içinde sultan odur”.³¹ Kadı Burhaneddin Ahmed'in yönetim anlayışının en temel düsturu bu cümledir. Bütün uzuvların düzenli ve tam olarak çalışabilmesi hiç şüphesiz başa bağlıdır. Baş sağlıklı olduğu zaman ona bağlı bulunan uzuvlar her anlamda kusursuz şekilde işlevini yerine getirir. Bu bağlamda hükümdarsız bir devlet tezahür edilemez ve ayakta duramaz. Nitekim Türk kültür tarihinin en önemli kaynaklarından sayılan Yûsuf Hâs Hâcib tarafından kaleme alınan *Kutadgu Bilig*³² ve Büyük Selçuklu Devleti veziri Nizâmülmülk (Ebû Alî Kıvâmüddîn (Gıyâsüddeve, Şemsülmille) Hasen b. Alî b. İshâk et-Tûsî (ö. 485/1092)) tarafından devlet yönetiminin

²⁴ Yücel, *Kadı Burhaneddin Ahmed ve Devleti*, 34, 47.

²⁵ Yücel, *Kadı Burhaneddin Ahmed ve Devleti*, 51.

²⁶ Esterâbâdî, *Bezm u Rezm*, 3.

²⁷ Esterâbâdî, *Bezm u Rezm*, 4.

²⁸ Kadı Burhaneddin Ahmed'in ölümü hakkında teferruatlı bilgi için bkz., İbni Arabşah, *Acâibu'l Makdûr*. 186-187; İsmail Hakkı Uzunçarşılı, “Sivas ve Kayseri Hükümdarı Kadı Burhaneddin Ahmed”, *Belleten*, C. XXXII/S. 126, Ankara 1968, 220.

²⁹ Tahsin Yazıcı, “Esterâbâdî, Aziz b. Erdeşir”, *Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, C. 11, TDV Yayınları, İstanbul 1995, 348.

³⁰ Esterâbâdî, *Bezm u Rezm*, 7.

³¹ Esterâbâdî, *Bezm u Rezm*, 215.

³² Yûsuf Hâs Hâcib, *Kutadgu Bilig I (Metin)* haz. Reşit Rahmeti Arat, (İstanbul: TDK. Yayınları, 1979).

nasıl olacağı hususunda yazılan *Siyâset-nâme*'de³³ hükümdarın sahip olması gereken vasıflar eksiksiz olarak tanımlanmıştır.³⁴

Kadı Burhaneddin Ahmed'in yönetimde benimsediği genel anlayış emirlik makamına geçtikten sonra 14 zi'l-ka'de 782 (9 Şubat 1381) Sivas şehrinde tellal bağırarak duyurduğu esaslardır. Bu ilkelere göre hiç kimse kimseyi rahatsız etmeyecek, başkasının malına göz dikilmeyecektir. Eğer bir kimse biriyle anlaşmazlığa düşerse şeriat mahkemesine başvuracak, İslâm kadıları o davaya bakacak ve karara bağlayacak ve yine her karar hukuk çerçevesi içinde verilecekti. Diğer yandan alınan kararlara Moğol yasası, İslâm'a ve şeriata aykırı yenilikler ve Hanefi mezhebinin yasakladığı şeyler girmeyecekti. Hiç kimse haksız yere ceza almayacak, yönetimden ve halktan herkes sınırını bilecek, kimse kimsenin hakkını ihlal etmeyecektir. Emir, sevgi ve merhametine mazhar olanların korkmasına gerek kalmayacak, verilen emirlere karşı gelenler ise büyük cezalara çarptırılacaktı.³⁵

Bir Türk hükümdar olan Burhaneddin Ahmed kuvvetle muhtemeldir ki hakimiyetini ve meşruiyetini Türk devlet telakkisine³⁶ uygun olarak tesis etmek istemiştir. Bu doğrultuda hükümdardan beklenen görev ve sorumlulukları yerine getirmek zorundadır. Türk hükümdarlarının görevleri ise siyasi, askerî, iktisadî ve hukukî olarak tanımlanmaktadır.³⁷ Türk hükümdarın yerine getirmesi gereken bu sorumlulukları Burhaneddin Ahmed hükümdar olduktan sonra büyük uğraş vererek yerine getirmeye çalışmıştır. Kadı Burhaneddin her zaman gücünün farkında olmuş buna göre hareket etmiştir. Bu konuda temkinli hareket etmenin fayda sağlayacağını bilmiştir.³⁸ Burhaneddin Ahmed'in bu davranışı *Kutadgu Bilig*'de de geçen hükümdar özellikleri arasında görülmektedir. Eserde kut'a³⁹ ermiş insanın yani bey veya hükümdarın ihtiyatlı olması gerektiği çeşitli beyitlerde izah edilmiştir. Bazı örnekleri şöyledir:

“Hükümdarın omuzlarına ağır yük yüklenmiştir.

Ey iyi huylu insan, ihmalkâr olma, tedbirli davran”.⁴⁰

“Bey çok ihtiyatlı ve çok da uyanık olmalıdır.

Beyler ihmalkâr olursa bunun cezasını herkes çeker”.⁴¹

İhtiyatlılık beylerin ülkesini genişletir,

İhmalkârlık ise göz göre göre beyliğin temelini sarsar”.⁴²

Beyler düşmanı ihtiyat ile vurmuşlar ve ihmalkârlık ile beyliğin bağlarını çözmüşlerdir”.⁴³

Olaylar ve gelişmeler karşısında karar alırken kesin davranmamış, olayların gelişimini önce anlayıp sonra karar vermiştir. Bu duruma örnek olarak Şeyh Necib'in Tokat Kale yöneticisi Mukbil hakkında ihanet suçlamalarına Kadı Burhaneddin'in temkinli yaklaşarak eğer böyle bir durum söz konusuysa ispat edilmesini ona göre harekete geçilmesini istemesi örnek gösterilebilir.⁴⁴ Bu noktada

³³ Nizâmü'l-mülk, *Siyâset-nâme*, haz: M. Altay Köymen, (Ankara: TTK Yayınları, 2013).

³⁴ Bu konuda geniş bilgi için bkz. Mahmut Arslan, *Kutadgu-Bilig'deki Toplum ve Devlet Anlayışı* (İstanbul: İÜ. Edebiyat Fak. Basımevi, 1987); Ayhan Bıçak, “Kutadgu Bilig'de Yönetim Anlayışının Teorik Temelleri”, *Yûsuf Hâs Hâcib'in Doğumununun 1000. Yılında Kutadgu Bilig*, Türk Dünya Görüşünün Şâheseri Uluslararası Sempozyumu Bildirileri, İstanbul 2016; Cantürk Caner, “Kutadgu Bilig'de Türk Yönetim Felsefesi”, *Türk Dünyası Araştırmaları Dergisi*, 137 (Nisan 2002), 139-144; Nejat Doğan, “Kutadgu Bilig'in Devlet Felsefesi-II”, *EÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 13 (2002), 77-99.

³⁵ Esterâbâdî, *Bezm u Rezm*, 218-219.

³⁶ Tafsilatlı bilgi için bkz. Bahaeddin Ögel, *Türklerde Devlet Anlayışı* (Ankara: Başbakanlık Basımevi, 1982); Aydın Taneri, *Türk Devlet Geleneği Dün-Bugün* (İstanbul: Bilge Kültür Sanat, 2015); Abdulkadir Donuk, “Türk Devletinde Hâkimiyet Anlayışı”, *Tarih Enstitüsü Dergisi*, X-XI (1981), 29-56; Ali Güler, “Türklerde Devlet ve Siyasî Otorite Kavramı”, *Belgelerle Türk Tarihi Dergisi*, 24, (Mart 1987), 16-22.

³⁷ Erkan Göksu, *Kutadgu Bilig'e Göre Türk Hükümdarlık Sanatı* (İstanbul: Kronik Kitap, 2020), 47.

³⁸ Esterâbâdî, *Bezm u Rezm*, 222.

³⁹ “Kut” terimi ve tarihsel anlamı için bkz. İbrahim Kafesoğlu, *Türk Milli Kültürü* (İstanbul: Ötüken Neşriyat, 1997), 48-49; Abdulkadir Donuk, *Eski Türk Devletlerinde İdarî-Askerî Unvan ve Terimler* (İstanbul: Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı, 1988), 77-80; S. Yağmur Gömeç, *Türk Kültürünün Ana Hatları* (Ankara: Akçağ Yayınları, 2006), 39; Ali Ahmetbeyoğlu, “Eski Türklerde Kut ve Töre Bağlamında Hükümdarlığın Hududları”, *Tarih Dergisi-Turkish Journal of History*, 71 (2020): 35-37.

⁴⁰ Yûsuf Hâs Hâcib, *Kutadgu Bilig*, b. 1437.

⁴¹ Yûsuf Hâs Hâcib, *Kutadgu Bilig*, b. 2014.

⁴² Yûsuf Hâs Hâcib, *Kutadgu Bilig*, b. 2021.

⁴³ Yûsuf Hâs Hâcib, *Kutadgu Bilig*, b. 2026.

⁴⁴ Esterâbâdî, *Bezm u Rezm*, 232.

Kadı Burhaneddin'in cevabı oldukça önemlidir: “Bizim adetimiz ve geleneğimiz, memurlarımızdan ve görevlilerimizden yolsuzluk ve ihanet görmedikçe sicillerine azil kalemi çekip onları incitmez ve küçük düşürmeyiz. Hiçbir zaman bu kuralı bozmak bu yolu terk etmek niyetinde değiliz. Koyduğumuz kanuna aykırı davranmayız. Tokat Kalesi'nin yöneticisi olan Mukbil'den bir ihanet veya hata görmedik. Eğer sen onun hakkında bir şey biliyor ve onu ispat edebiliyorsan, gereğini yaparız”. Burhaneddin Ahmed'in bir hükümdar olarak bu şekilde davranması *Siyâset-nâme*'de de hükümdarın saltanat ve padişahlıkta acele edilmemesine dair bir fasılda şöyle izah edilmiştir:

“İşlerde acele etmemelidir. Bir şey işittikleri veya bir şeyden şüphelendikleri zaman hakikatini anlayınca, yalanı doğrudan ayırmaya kadar bu hususta yavaşlık buyurmak lazımdır. Çünkü acelecilik kudretlilerin işi değil, zayıfların işidir. İki hasım karşı karşıya geldikleri ve birbirleriyle konuştukları zaman, padişahın temayülünün hangi tarafta olduğu onlara malum olmamalıdır. Zira sonra o zaman hak sahibi korkar ve söz söyleyemez. Batıl sahibi cesaret kazanır ve yalan söyler. Aziz ve celil olan Allah'ın fermanı şöyledir: Eğer bir kimse bir şey söylese, tahkik edinceye kadar onu işitmeyiniz. Zira, bu işte acele edenler, ondan sonra pişman olurlar, o zaman da fayda etmez.”⁴⁵ Burada açık bir şekilde anlaşılmaktadır ki Kadı Burhaneddin Ahmed Türk devlet ve yönetim anlayışının uygulanması noktasında oldukça dikkatli davranmış, bu çerçevede hareket etme gayreti içerisinde olmuştur.

Kaynak, Kadı Burhaneddin'in düşmanlarına verdirdiği zaiyat ve kayıpların keyfi olmadığını, geleneklere ve şeri kanunlara uyarak onların verdikleri zarar ve ziyanları önlemek için yapıldığını ifade etmektedir.⁴⁶

2. Devlet Adamlarına Karşı Tutumu

Burhaneddin Ahmed, devlet adamları arasında kadılık görevinden itibaren dengeli bir siyaset takip etmiştir. Karşı taraftan gelen anlaşma taleplerinin büyük çoğunluğunu kabul etmiş, ancak anlaşmaların karşı taraflarca bozulmasından sonra kendi düşüncelerini hayata geçirmeyi düstur edinmiştir. Bu durumun örnekleri defalarca tekrar etmiştir.⁴⁷

Devlet yönetiminde şehirlerin ileri gelenlerini yanına çekip gücün kendinde olmasını istemiştir. Bu maksatla şehir ve vilayetlerin ileri gelenlerine karşı şu düsturu benimsemiştir. “Onların yükünü azaltıp vergilerini hafifleterek bir süre onları rahat ve huzurlu bırakalım.”⁴⁸ Bu düsturun *Kutadgu Bilig*'de geçtiğini görmekteyiz.

Kutadgu Bilig'de bu hususta şu şekilde bilgi verilmektedir:

“Hazineni aç ve servet dağıt, adamlarını sevindir. Onlar senin her arzunu yerine getirirler”.⁴⁹

“Eğer sen her vakit üstün gelmek istersen, adamlarını memnun et ve onlara değer verip överek şevke getir”.⁵⁰

“Adamlarını önce memnun et, sonra onlardan iş bekle. Bütün arzuların yerine gelir. Düşman, senin önünde boyun eğer”.⁵¹

Eratna hükümdarı Emir Ali'nin ölümünden sonra devlet idaresi devlet adamları arasında taksim edilirken Kadı Burhaneddin, Kılıç Arslan ile bir anlaşma yapmıştır. Anlaşmaya göre, maliye işleri kendisinde kalacak hiçbir şekilde buna karışılmayacak, ayrıca Kayseri'deki Harsenos Kalesi'nin idaresi de Kadı Burhaneddin'e verilecektir.⁵²

Kılıç Arslan'ın kendisini ortadan kaldırmak için plan yaptığını öğrenen Kadı Burhaneddin, ondan önce harekete geçip onu öldürmenin hesaplarını yapmaya başlamıştır. “Eğer bir kimse sana düşmanca davranıyorsa, sen de ona aynı şekilde karşılık ver” ilkesi ile hareket etmiştir.⁵³ Kadı Burhaneddin bu

⁴⁵ Nizâmü'l-mülk, *Siyâset-nâme*, 93.

⁴⁶ Esterâbâdî, *Bezm u Rezm*, 308.

⁴⁷ Esterâbâdî, *Bezm u Rezm*, 195-196.

⁴⁸ Esterâbâdî, *Bezm u Rezm*, 182.

⁴⁹ Yûsuf Hâs Hâcib, *Kutadgu Bilig*, b. 5479.

⁵⁰ Yûsuf Hâs Hâcib, *Kutadgu Bilig*, b. 5481.

⁵¹ Yûsuf Hâs Hâcib, *Kutadgu Bilig*, b. 5482.

⁵² Esterâbâdî, *Bezm u Rezm*, 187.

⁵³ Esterâbâdî, *Bezm u Rezm*, 205.

konuda daha önce Şeyh Âdil'den icazet almıştır. Zira kaynakta şeyhin Kadı Burhaneddin'e Kılıç Arslan'ı öldürmesi yönünde telkinlerde bulunduğu aktarılmaktadır.⁵⁴ Nitekim Kadı Burhaneddin güçlü rakibi Kılıç Arslan'ı bir fırsatını bularak ortadan kaldırmıştır.⁵⁵ Kılıç Arslan'ı neden öldürdüğüne dair halk nezdinde kötü bir izlenim bırakmak istemeyen Kadı Burhaneddin, onu öldürme sebebini uzun uzun anlatmıştır.⁵⁶

Emirlik makamını elde ettikten sonra büyük emirlere, devlet erkânına, memleket âyanına iltifatlarda ve vaatlerde bulunarak onları mutlu etmiştir.⁵⁷ Hapiste bulunan veya başka bir sebepten ceza almış olan devlet adamlarını affetmiş, onlara hilâtlar vererek devletin çeşitli yerlerinde görevlendirmiştir.⁵⁸

Hata yapan devlet adamlarını cezalandırmaktan geri durmamıştır. Ayna Bey'i işlediği suçtan dolayı yanına çağırarak Kadı Burhaneddin, kendisinin ve adamlarının mallarına el konulmasını emrederek cezasını vermiştir.⁵⁹ İsyân eden emirlere karşı Kadı Burhaneddin'in tavrı genelde yumuşak olmuştur. Ağırbaşlı, soğukkanlı, iyi huylu, sabır ve tahammül seviyesi yüksek bir kişiliğe sahiptir.⁶⁰ Öyle ki kendisine suikast planı yapıp onu ortadan kaldırmak isteyenlere karşı bile hep affedici bir tutum içerisinde olmuştur. Kendisini ortadan kaldırma planları yapanların başında gelen Ahi Nevruz, Ali Paşa ve Mahmud Fic gibi isimlere makam ve mevkiler vermiş, çeşitli değerli hediyeler ile ödüllendirmiştir.⁶¹ Kadı Burhaneddin'in buradaki maksadı kendisine karşı harekete geçecek kişileri makam ve mevki vererek kendi yanında yer almalarını sağlamaktır. Ancak Kadı Burhaneddin bu tutumuyla onların ihanetine engel olamamış neticede onları idam ettirmiştir.⁶²

Kendisine karşı suçlar işlemiş olan Kör Bayezid'i cezalandırmak bir yana onu bağışlayarak Zara ve Todurga vilayetini ona dirlik olarak vermiştir.⁶³ Kadı Burhaneddin'in benimsemiş olduğu bir diğer siyasi politika düsturu ise "hilekâr bir adamla hileli tavla oynamak gerek" cümlesi olduğu görülmektedir.⁶⁴

3. Askere Karşı Tutumu

Bezm u Rezm'deki şu kayıt Kadı Burhaneddin'in askere karşı tutumunu oldukça net bir şekilde ortaya koymaktadır. "Şunu iyi bilmek gerekir ki, padişahın askerlerinin ve süvarilerinin gönlünü almak, adamlarının ve hizmetçilerinin kalbini kazanmak için ilgi ve sevgi dahil hiçbir şey cömertlik ve bağışın yerini tutamaz. Çünkü bağış öyle bir danedir ki kalp kuşları ancak onunla avlanır. Cömertlik öyle bir tuzaktır ki hür kimselerin beyni ancak onunla tutsak edilir".⁶⁵ Kadı Burhaneddin Ahmed, çağdaş kaynaklarda oldukça cömert ve eli açık bir kişilik olarak ifade edilmektedir. Nitekim İbni Arabşah onu "himmətli, cömert ve temiz kalpli" olarak nitelendirmektedir.⁶⁶

Orduya asker toplama, şehir ve kalelere yönetici atama noktasında da belirli bir prensibe sahip olduğu anlaşılmaktadır. Düşmana ve tehditlere karşı "zayıf veya kuvvetli köylerden ve şehirlerden asker toplayıp onların kalplerini mal, mülk vererek kazanalım. Ordunun fertlerini birer birer tanıyıp, toplananların nicelik ve niteliklerini öğrenelim. Komutanlık için uygun olana emirlik rütbesi vererek kale ve vilayet teslim edelim. Kapı kullarından her birinin yeteneğine göre makam ve rütbe verelim"⁶⁷ ifade edilen şekilde önlemler almıştır.

Kadı Burhaneddin orduyu kendi yanına çekebilmek için çeşitli zamanlarda özellikle Amasya emiri Hacı Şadgeldi'ye karşı askerî hareketlerde bulunarak ganimet elde etmeyi amaçlamıştır. Emir Kılıç

⁵⁴ Esterâbâdî, *Bezm u Rezm*, 204.

⁵⁵ Esterâbâdî, *Bezm u Rezm*, 210.

⁵⁶ Esterâbâdî, *Bezm u Rezm*, 213.

⁵⁷ Esterâbâdî, *Bezm u Rezm*, 218.

⁵⁸ Esterâbâdî, *Bezm u Rezm*, 227-228.

⁵⁹ Esterâbâdî, *Bezm u Rezm*, 237.

⁶⁰ Esterâbâdî, *Bezm u Rezm*, 249.

⁶¹ Esterâbâdî, *Bezm u Rezm*, 255.

⁶² Esterâbâdî, *Bezm u Rezm*, 283.

⁶³ Esterâbâdî, *Bezm u Rezm*, 269.

⁶⁴ Esterâbâdî, *Bezm u Rezm*, 239.

⁶⁵ Esterâbâdî, *Bezm u Rezm*, 175.

⁶⁶ İbni Arabşah, *Acâibu'l Makdûr*, 182.

⁶⁷ Esterâbâdî, *Bezm u Rezm*, 181-82.

Arslan'a bir haberci göndererek; "mevsim kış, asker aç ve açık, eğer uygun görürseniz Hacı Şadgeldi'nin vilayetine gidip ganimet alarak askerleri memnun edeyim ve onları düzene sokayım, bir miktar da hazine için ayırayım" diye izin istemiştir.⁶⁸ İzin alan Kadı Burhaneddin yaklaşık bin kadar askerle Amasya sınırına ulaşmış bölgeyi yağmalayarak askere ganimet elde etmiştir. Bu durumun neticesi olarak ordunun ileri gelenleri ve genç askerler ona bağlanarak, onun yönetimini arzulamışlardır.⁶⁹ Bu hususta *Kutadgu Bilig*'de geçen bilgiler bir hükümdarın askerlerine karşı cömert olması ve mal dağıtarak askeri ve orduyu memnun etmesi gerektiğini vurgulamaktadır.

"Ey Bey, kılıç kullananı her vakit memnun et ve böylece kendin de daima sevinç içinde yaşa ve zahmet yüzü görme".⁷⁰

"Asker beyden memnun oldu mu, bey hangi memleketi isterse onu elinde bulur".⁷¹

Burhaneddin Ahmed'in askere ve orduya karşı bu tutumu Türk-İslam hükümdarlık anlayışını yansıttığını da göstermesi bakımından oldukça önemlidir.

Kadı Burhaneddin'in asi askerlere tavrı oldukça sert olduğu görülmektedir. Burhaneddin Ahmed, Emir Ali'nin ölümden sonra kedisine muhalif olan bir grup askere karşı harekete geçmiştir. Amasya yakınlarında yakaladığı isyan eden askerlerin mallarını, hayvanlarını, develerini, atalarını ve yanlarında bulunan her şeylerine el koymuştur. Ele geçirdiği asi askerlerin mallarını da kendi askerlerine dağıtarak onların gönlünü hoş etmiştir.⁷²

Emirlik makamına oturduktan sonra dağılmış olan askerleri yanında toplamak için yanında yer alan askere altın, gümüş, at, elbise ve silah vererek kendisine biat ettirmiştir.⁷³ Kadı Burhaneddin, Moğol askerlerinden elde etmiş olduğu ganimetleri askerler arasında dağıtmıştır. Askerin maddi olarak durumunu ve moralini düzeltmiştir.⁷⁴

4. Ulemaya Karşı Tutumu

Kaynaklardan anlaşılacağı üzere Kadı Burhaneddin ulema, şeyh, derviş gibi ricalin görüşlerine önem vermiş onları bazı konularda ziyaret etmiş, dinlemiş ve görüşlerini almıştır. Alimlere karşı saygıda kusur etmemiştir. Onlarla daime muhabbet içerisinde olmuştur. Hatta Pazartesi ve Cuma günlerini yalnızca alimlere ve hafızlara ayırmış, o günlerde şehir halkından kimseyi kabul etmemiştir.⁷⁵ Gençliğinde Şeyh Kutlu Şir, sonra Şeyh Ali Bey, Şeyh Adil ve Mevlâna Paşa ile iyi ilişkiler içerisinde olmuştur.⁷⁶

Kadı Burhaneddin düşmanlarını öldürerek ortadan kaldırma konusunda kendi haklılığını ortaya koymak için Şeyh Kutlu Şir'in söylediği "senin kılıcın kınından çıkmış öyle durmakta, kim ona kendini vurursa ölür, senin onda ne suçun var" sözü kullanmaktadır.⁷⁷ Bu olay gösteriyor ki Burhaneddin Ahmed, katl ve öldürme konularında alimlerden fetva almıştır.

Kılıç Arslan'ın emirlik makamına geçmesinden sonra Kadı Burhaneddin Kayseri'ye dönmek için hareket ettiği sırada Sivas'ta bulunan Şeyh Adil'i ziyaret etmiş, şeyhi zaviyesinde bulamayınca şehrin dışında beklemiştir. Şehrin dışında beklediği sırada şeyhin bir adamı gelerek "şeyh size dua ediyor ve bir kurban istiyor" deyince Kadı Burhaneddin, adamlarından birine bir miktar altın vererek şeyhe ulaştırması için göndermiştir. Ayrıca şeyhin yanına gönderdiği adamına Şeyh Adil'in onun hakkında ne düşündüğünü eksiksiz olarak kendisine bildirmesi emrini de vermiştir. Şeyhin Burhaneddin Ahmed için "Onu bu seferden alı koyalım ve Emir Eratna'nın yerini ona verelim" şeklinde söylediği bir mektup getirilmiştir.⁷⁸

⁶⁸ Esterâbâdî, *Bezm u Rezm*, 201.

⁶⁹ Esterâbâdî, *Bezm u Rezm*, 201.

⁷⁰ Yûsuf Hâs Hâcib, *Kutadgu Bilig*, b. 2145.

⁷¹ Yûsuf Hâs Hâcib, *Kutadgu Bilig*, b. 3033.

⁷² Esterâbâdî, *Bezm u Rezm*, 195.

⁷³ Esterâbâdî, *Bezm u Rezm*, 218.

⁷⁴ Esterâbâdî, *Bezm u Rezm*, 269.

⁷⁵ İbni Arabşah, *Acâibu'l Makdûr*, 189.

⁷⁶ Esterâbâdî, *Bezm u Rezm*, 276.

⁷⁷ Esterâbâdî, *Bezm u Rezm*, 280.

⁷⁸ Esterâbâdî, *Bezm u Rezm*, 188.

Şeyh Adil ile arasını iyi tutan Kadı Burhaneddin, Hacı Şadgeldi ile mücadelesinde onun düşüncelerinden ve öğütlerinden faydalanmıştır. Tokat'a hareket ederken Şeyh Adil'e güvendiği adamlarından birini göndermiş, duasını almak istediğini bildirmiştir. Ayrıca hareketin nasıl sonuçlanacağı konusunda düşüncesinin ne olduğunu da öğrenmek istemiştir. Şeyh Adil cevap olarak "bir işe teşebbüs edilmeyecek uygunsuz bir gün" demiş. Fakat ima yoluyla da "sana kimse engel olamayacak, gidebilirsin" demiştir.⁷⁹ Kadı Burhaneddin'in burada maksadı hiç şüphesiz arkasında manevi bir gücün varlığının olduğunu hissettirmesidir.

Kadı Burhaneddin'in Şeyh Adil ile hemen hemen her askeri hareketi öncesinde fikir alışverişinde bulunduğu görülmektedir. Yine Hacı Şadgeldi üzerine yaptığı bir askerî hareket öncesinde istişare ettiği anlaşılmaktadır. Kadı Burhaneddin'in Hacı Şadgeldi'yi öldürmesinden sonra Şeyh Adil, Kadı Burhaneddin'in Hacı Şadgeldi'yi öldürmesi ile alakalı "kibir; orduyu yenmişti. Melik Ahmed saldırıp, kibrin askerini yendi ve kibri öldürdü" ifadelerini kullanmıştır.⁸⁰

Şeyh Adil'in ölümünden sonra Kadı Burhaneddin, Mevlâna Paşa adında bir alim ile iyi ilişkiler içerisinde olmuştur. Kaynak "Şeyh Adil'in ölümünden sonra Kadı Burhaneddin bir rehber beklerken, insanlar ve dünyadaki bütün yaratıklarla ilişkisini kesmiş, hiç kimseyle arkadaşlık etmeyen Mevlâna Paşa, kendiliğinden gelip onunla dostluğa başladı" şeklinde durumu ifade etmektedir.⁸¹

Kadı Burhaneddin Ahmed'in ulemanın düşüncesine verdiği önemin anlaşılması bakımından Şeyh Nureddin'in isteği üzerine Amasya Emiri Ahmed ile olan savaşı sonlandırması örnek gösterilebilir. Amasya Emiri sulh için dönemin önemli şeyhlerinden ve Dânişmendiye Vilayeti'nin yöneticisi Şeyh Nusret'in oğlunu aracı yapmıştır.⁸² Şeyh Nureddin'in çabaları neticesinde bir anlaşmaya varılmıştır. Anlaşma için Kadı Burhaneddin, Emir Ahmed'in Taceddin ile olan ittifakına son vermesi şartını ortaya koymuştur. Bu şart Emir Ahmed tarafından da kabul edilerek anlaşma sağlanmıştır.⁸³

Zamanın önemli alimlerini elçilik görevlerinde kullanmıştır. Devrin hatırı sayılan alimlerinden olan Şeyh Yar Ali'yi Taceddin oğulları ile Hacı Emir oğulları arasında çıkan bir anlaşmazlığın sulh yolu ile çözülmesi için elçi olarak görevlendirmiştir.⁸⁴

Kadı Burhaneddin'in zaman zaman ilim meclisleri topladığı, günlerce alimler ile münazaralar yaptığı bilinmektedir.⁸⁵ İlmî eserlerin yayılması, akli ve nakli bilgilerin ortaya konulması konusunda meclisler kurmuştur.⁸⁶ Hükümdarın alimler ile iyi ilişkiler kurması gerektiği Türk yönetim anlayışı geleneğinde bulunmaktadır. Bu hususta *Kutadgu Bilig*'de kayıtların bazıları şöyledir:

"İki türlü insan vardır. Biri bey, biri âlimdir. Bunlar insanların başıdır."⁸⁷

"Alimler ilmi halkın yolunu aydınlatır."⁸⁸

"Alimler insanı devlet ve kut'a kavuştururlar."⁸⁹

"Onlara (alimlere) izzet ve ikramda bulun, ne derlerse yap. Şeriat yolunu tut, hükümlerine itiraz etme ve önlerinde hürmetle eğil."⁹⁰

5. Emir Eratna'nın Varislerine Karşı Tutumu

Kadı Burhaneddin, Eratna Devleti'nde bir devlet adamıyken kendi çabaları sonucunda bu devletin bakiyesi üzerine kendi adıyla anılacak bir devlet vücuda getirmiştir. Yönetimi ele geçirme sürecinde ve hükümdar olduktan sonra Emir Eratna'nın varislerine karşı genel olarak yumuşak bir tutum göstermiş,

⁷⁹ Esterâbâdî, *Bezm u Rezm*, 238.

⁸⁰ Esterâbâdî, *Bezm u Rezm*, 246.

⁸¹ Esterâbâdî, *Bezm u Rezm*, 277.

⁸² Esterâbâdî, *Bezm u Rezm*, 312.

⁸³ Esterâbâdî, *Bezm u Rezm*, 312.

⁸⁴ Esterâbâdî, *Bezm u Rezm*, 235.

⁸⁵ İbni Arabşah, *Acâibu'l Makdûr*, 189.

⁸⁶ Esterâbâdî, *Bezm u Rezm*, s. 412.

⁸⁷ Yûsuf Hâs Hâcib, *Kutadgu Bilig*, b. 265.

⁸⁸ Yûsuf Hâs Hâcib, *Kutadgu Bilig*, b. 4341.

⁸⁹ Yûsuf Hâs Hâcib, *Kutadgu Bilig*, b. 5551.

⁹⁰ Yûsuf Hâs Hâcib, *Kutadgu Bilig*, b. 5552

onların haklarını dışarıya karşı savunmuştur. Ancak en son hükümdar olmak için onları kılıçla ortadan kaldırmaktan da çekinmemiştir.⁹¹

Eratna hükümdarı Emir Ali'nin ölümünden sonra (1380) diğer yönetici ve devlet adamları makam, mevki ve ganimet peşinde koşarken Kadı Burhaneddin ona karşı görevini yerine getirmiştir. Emir Ali, Amasya üzerine düzenlediği bir hareket sırasında veba salgınından ölmüştür. Emir Ali ölünce Kadı Burhaneddin onu Tokat'a getirmiş burada cenaze defin işlerini halletmiştir.⁹²

Emir Ali, bir tacirle Suriye'de mallarını satması için iş yapmaktaydı. Emir Ali ölünce bu tacir Emir Ali'ye ait olan malları geri getirmemiş, Suriye'ye yerleşmiştir. Kadı Burhaneddin, o malları geri alıp Emir Ali'nin varislerine vermek için büyük çaba sarf etmiş, Suriye'ye adamlarını göndermiştir. Suriye bölgesindeki idareciler Emir Ali'yi dolandıran bu tacirin aranıp bulunmasına izin vermemiştir. Borcun ödenmesini engellemişlerdir. Aradan bir müddet geçince Sivas'a Memlükler hükümdarı Berkuk'un tacirlerinden biri gelmiş, Kadı Burhaneddin'in emri üzerine Emir Ali'nin alacağı kadar onun malına el konularak Emir Ali'nin varislerine verilmiştir.⁹³ Bu hareketi Kadı Burhaneddin'in Emir Eratna'nın varislerinin haklarını koruma noktasında Memlükler ile arasını bozmayı bile göze aldığını göstermektedir.⁹⁴

Kadı Burhaneddin, emirlik görevine geldikten sonra Emir Ali'nin oğlunu divana çağırıyor, onu yanına oturarak sevgi ve şefkat gösteriyordu. İhtiyaç ve isteklerinin yerine getirilmesi konusunda azami gayret göstermiştir.⁹⁵

Hükümdarlığı boyunca bir başka meziyeti de yanına gelen hemen hemen herkese iyilik ve fetih vaat etmesi olmuştur.⁹⁶ Nitekim Türk tarihine bakıldığı zaman da Türk hükümdarların asli görevleri arasında iyilik ve hasenat ilk sıralarda bulunmaktadır. Bu doğrultuda *Kutadgu Bilig*'de şu şekilde kayıtlar bulunmaktadır.

“Eğer halkı idare edecek duruma gelirsen, işle ve sözle her vakit iyilik et.”⁹⁷

“Biri iyi idi, onu övdüler. Biri ise kötü idi, ona sövdüler.”⁹⁸

“Bak, insan iyi adı ile alkışlanır. Adı kötüye çıkmış kimse ölünce beddua alır.”⁹⁹

Nizâmülmülk, *Siyâset-nâme*'de iyilik hususunda şunları ifade etmektedir:

Kanallar açmak, belli başlı ırmaklara yataklar kazmak, büyük suların geçiş için köprüler yapmak, köyleri ve tarım alanlarını mamur kılmak, surlar inşa etmek, yeni şehirler kurmak gibi cihanın imarı ile ilgili şeyler yapısın; güzel oturulacak yerler vücuda getirsin, ana yollar üzerine ribâtlar, ilim talipleri için

⁹¹ Yücel, *Kadı Burhaneddin Ahmed ve Devleti*, 61; Kemal Göde, *Eratnalılar (1327-1381)* (Ankara: TTK. Yayınları, 1994), 140.

⁹² 782 (1380) tarihinde Eratnalılar hükümdarı Emir Ali, veziri Kadı Burhaneddin'in de teşviki ile Amasya emiri Hacı Şadgeldi üzerine hareket etmiştir. Ancak bölgede veba salgını olmasından dolayı Emir Ali, Amasya'ya gitmeyi biraz ertelemiş ve Artukâbâd'a gelmiştir. Artukâbâd'da bir müddet kaldıktan sonra Şeyh Nusred yolu ile Amasya'ya biraz daha yakın bir bölge olan Kazâbâd'a geçmiştir. Dikkatli olunmasına rağmen Emir Ali, bir süredir bölgede var olan vebaya (taun) yakalanmıştır. Ali Bey'in durumunun ağırlaştığını gören Kadı Burhaneddin, Seyyidi Hüsam'a Emir Ali'nin sağlığının kötüye gittiğini, ölümünün yaklaştığını söylemiştir. Nitekim çok zaman geçmeden de Emir Ali ölmüştür (Ağustos 1380). Kadı Burhaneddin, Emir Ali'nin ölümünü askerlerden saklamayı ve cesedi Tokat'a götürmenin uygun olacağını söylemiştir. Zira düşmanın kendilerine çok yakın olduğunu, Tokat'a varınca ölüm haberini verip orada bir cenaze merasimi yapmanın yerinde olacağını belirtmiştir. Fakat Seyyidi Hüsam, bunu kabul etmeyerek Emir Ali'nin öldüğünü askerlere haber vermiştir. Bu durum üzerine orduda kargaşa çıkmış, hükümdarın hazinesi yağmalanmıştır. Kadı Burhaneddin, uğraşlar sonucunda çok geçmeden duruma hâkim olmuştur. Cenazeyi ve orduyu yanına alan Kadı Burhaneddin Tokat'a hareket etmiştir. Burada yapılan törenin ardından Emir Ali Kayseri'ye gönderilerek dedesi Emir Eratna'nın mezarının da bulunduğu Köşk Medrese hankahına defnedilmiştir. Esterâbâdî, *Bezm u Rezm*, 179, 180; Uzunçarşılı, “Eratna Devleti”, 183; Yücel, *Anadolu Beylikleri Hakkında Araştırmalar*, 68. Uzunçarşılı, “Eratna Devleti”, 297; Mehmet Çayırdağ, “Son Eratnalı Sultanı II. Mehmed Bey'in Mezar Taşı”, *Belleten*, C. LXXIII/S. 266, Ankara 2009, 111.

⁹³ Esterâbâdî, *Bezm u Rezm*, 332.

⁹⁴ Geniş bilgi için bkz. Esterâbâdî, *Bezm u Rezm*, 332.

⁹⁵ Esterâbâdî, *Bezm u Rezm*, 219.

⁹⁶ Esterâbâdî, *Bezm u Rezm*, 221.

⁹⁷ Yûsuf Hâs Hâcib, *Kutadgu Bilig*, b. 230.

⁹⁸ Yûsuf Hâs Hâcib, *Kutadgu Bilig*, b. 242.

⁹⁹ Yûsuf Hâs Hâcib, *Kutadgu Bilig*, b. 246.

medreseler yapılmasını emretsin; ta ki, adı daima kalsın; bu işlerin sevabı öteki dünyada onu bulsun, reâyâ daima hayır dualar etsin.”¹⁰⁰

6. Halka Karşı Tutumu

Burhaneddin Ahmed, Kayseri kadısı olduktan sonra bölgede düzeni sağlamaya çalışmış, bu konuda birtakım faaliyetler içerisinde olmuştur. Zorbalar ve talancılar tarafından gasp edilen mescitler, medreseler, tekkeler, zaviyeler, köprüler, bimarhaneler, vakıfların ve sebillerin gelirleri onların elinden geri alınıp hak sahiplerine iade edilmiştir.¹⁰¹ Hak ve hukuk çerçevesinde hareket etmiş adaletli bir yönetim uygulamıştır. Kadılığa ve şer’i kanunlara büyük ölçüde riayet etmiş, şahitlik yapacak kişilerin şartlarını yerine getirmesini sağlamış, mahkemeleri düzene koymuş, borçluların borçlarını ödemelerinde onlara kolaylık sağlamış, anlaşmazlıkları ortadan kaldırmış, yetimlerin ve devletin malını korumak için titizlik göstermiş, miras paylaşımlarında hakka riayet etmiştir.¹⁰² Kadılık görevine geleli daha bir yıl olalı halk rahat ve huzura kavuşmuştur.¹⁰³ Kadı Burhaneddin Ahmed, halka yakın olmak için gayret sarf etmiş, halka hoşgörü ile yaklaşmıştır.¹⁰⁴ Kadı Burhaneddin, vezirlik makamına geldikten sonra 780 (1378) ilk olarak karışıklık ve asayişsizlik ortamında durumu kötüleşen ve fakirleşen halkın içtimai vaziyetini düzeltmek için çaba göstermiştir.¹⁰⁵

SONUÇ

Kadı Burhaneddin Ahmed karakteristik özellikleri itibarıyla bir Türk hükümdardır. Bunun neticesi itibarıyla devlet yönetim anlayışında bu özelliğinin yansımaları etkin bir şekilde görülmektedir. Burhaneddin Ahmed, devlet yönetim anlayışında Türk-İslâm töre ve geleneklerini benimsemiştir. Bu minvalde devleti yönetirken mezkûr ilkelere oldukça dikkat etmeye çalışmıştır. Bir Türk yöneticinin halka, askere, hanedan üyelerine, ulemaya karşı nasıl davranması gerekiyorsa o şekilde davranmaya riayet etmiştir. Ülkede adalet ve asayişin en önemli husus olduğunu ortaya koymaya çalışmıştır. Askere karşı görev ve sorumluluklarını tam anlamıyla yerine getirerek askeri yanına çekmeyi başarmıştır. Halka karşı cömert, şefkatli ve adaletle davranmış, alime, saygı duyan alimin sözüne ve düşüncesine ehemmiyet veren bir hükümdar olmuş, asker ve ordunun önünde cesur ve silahşor bir komutan gibi davranmış, devlet adamları ve erkanı arasında dengeli bir siyaset ile devlet işlerini idare eden bir siyasetçi görüntüsü vermiştir. Kadı Burhaneddin Ahmed, bütün bu özellikleri ile Türk-İslâm devlet ve hükümdar geleneğini şahsında devlet yönetimine yansıtmış, adaletli, hakkaniyetli, ihtiyatlı bir hükümdar olarak kendi adının verildiği Kadı Burhaneddin Ahmed Devleti’ni kurmuş ve Orta Anadolu’da tarihin belli bir sürecince hakimiyetini devam ettirmiştir.

KAYNAKÇA

- Ahmetbeyoğlu, Ali. “Eski Türklerde Kut ve Töre Bağlamında Hükümdarlığın Hududları”, *Tarih Dergisi-Turkish Journal of History*, 71 (2020): 29-50.
- Arslan, Mahmut. *Kutadgu-Bilig’deki Toplum ve Devlet Anlayışı*. İstanbul: İÜ. Edebiyat Fak. Basımevi, 1987.
- Aziz B. Erdeşir-İ Esterâbâdî. *Bezm u Rezm*. haz. Kilisli Muallim Rif’at, takdim: Köprülüzâde Mehmed Fuad Bey, İstanbul 1928; çev. Mürsel Öztürk. Ankara: TTK Yayınları, 2014.
- Bıçak, Ayhan. “Kutadgu Bilig’de Yönetim Anlayışının Teorik Temelleri”, *Yûsuf Hâs Hâcib’in Doğumunun 1000. Yılında Kutadgu Bilig*, Türk Dünya Görüşünün Şâheseri Uluslararası Sempozyumu Bildirileri, İstanbul 2016.
- Cantürk, Caner. “Kutadgu Bilig’de Türk Yönetim Felsefesi”, *Türk Dünyası Araştırmaları Dergisi*, 137 (Nisan 2002):139-144.

¹⁰⁰ Nizâmü’l-mülk, *Siyâset-nâme*, 7.

¹⁰¹ Esterâbâdî, *Bezm u Rezm*, 89.

¹⁰² Esterâbâdî, *Bezm u Rezm*, 89.

¹⁰³ Esterâbâdî, *Bezm u Rezm*, 90.

¹⁰⁴ İbni Arabşah, *Acâibu’l Makdûr*, 189.

¹⁰⁵ Esterâbâdî, *Bezm u Rezm*, 139.

- Çayırdağ, Mehmet. "Son Eratnalı Sultanı II. Mehmed Bey'in Mezar Taşı", *Belleten*, C. LXXIII/S. 266, (2009): 109-114.
- Işın Demirkent, "Maarretünnu 'mân", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*. C. 27, TDV Yayınları, Ankara 2003, 274-276.
- Doğan, Nejat. "Kutadgu Bilig'in Devlet Felsefesi-II", *EÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 13 (2002): 77-99.
- Donuk, Abdulkadir. "Türk Devletinde Hâkimiyet Anlayışı", *Tarih Enstitüsü Dergisi*, X-XI (1981): 29-56.
- Güler, Ali. "Türklerde Devlet ve Siyasî Otorite Kavramı", *Belgelerle Türk Tarihi Dergisi*, 24, (Mart 1987): 16-22.
- Donuk, Abdülkadir. *Eski Türk Devletlerinde İdarî-Askerî Unvan ve Terimler* İstanbul: Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı, 1988.
- Eryavuz, Şebnem, "Hudâvend Hatun Kümbeti", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*. C. 18, TDV Yayınları, İstanbul 1998, 284-285.
- Göde, Kemal. *Eratnalılar (1327-1381)*. Ankara: TTK Yayınları, 1994.
- Göksu, Erkan. *Kutadgu Bilig'e Göre Türk Hükümdarlık Sanatı*. İstanbul: Kronik Kitap, 2020.
- Gömeç, S. Yağmur. *Türk Kültürünün Ana Hatları*. Ankara: Akçağ Yayınları, 2006.
- İbn Bîbî, Nâsirüd-Dîn Hüseyin b. Muhammed b. Ali el-Ca'ferî er-Rugedi. *el-Evâmirü'l-'Alâ'iyye fi'l-Umûri'l-'Alâ'iyye*. haz. Adnan Sadık Erzi. Ankara: 1956 (tıpkıbasım). çev. Mürsel Öztürk. Ankara: TTK Yayınları, 2014.
- İbni Arabşah. *Acâibu'l Makdûr (Bozkırdan Gelen Bela)*. çev. D. Ahsen Batur. İstanbul: Selenge Yayınları, 2012.
- Kafesoğlu, İbrahim. *Türk Milli Kültürü*. İstanbul: Ötüken Neşriyat, 1997.
- Kaymaz, Nejat. *Pervâne Mu'inü'd-dîn Süleyman*. Ankara: AÜDTCF Yayınları, 1970.
- Köprülü, M. Fuat, "Salur" *İslam Ansiklopedisi*, C. 10, MEB Yayınları, İstanbul 1966, 136-138.
- Nizâmü'l-Mülk. *Siyâset-nâme*. haz. M. Altay Köymen, Ankara: TTK Yayınları, 2013.
- Ögel, Bahaeddin. *Türklerde Devlet Anlayışı*. Ankara: Başbakanlık Basımevi 1982.
- Özgüdenli, Osman G. *Moğol İnanında Gelenek ve Değişim Gâzân Han ve Reformları (1295-1304)*. İstanbul: Kaknüs Yayınları, 2009.
- Solmaz, Sefer, "Emineddin Mikail", *Konya Ansiklopedisi*, C. 3, Konya 2012, 179-181.
- Sümer, Faruk, "Salur", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, C. 36, TDV Yayınları, İstanbul 2009, 57-59.
- Taneri, Aydın. *Türk Devlet Geleneği Dün-Bugün*. İstanbul: Bilge Kültür Sanat, 2015.
- Turan, İsmail. *Ortaçağ'da Tokat (XII.-XIV. Yüzyıllar)*. Ankara: Berikan Yayınevi, 2022.
- Uzunçarşılı, İ. Hakkı. "Sivas ve Kayseri Hükümdarı Kadı Burhaneddin Ahmed", *Belleten*, C. XXXII/S. 126, (1968): 191-245.
- Yûsuf Hâs Hâcib. *Kutadgu Bilig I (Metin)*. haz. Reşit Rahmeti Arat. İstanbul: TDK Yayınları, 1947. *Kutadgu Bilig II (Tercüme)*. haz. Reşit Rahmeti Arat. Ankara: TTK Yayınları, 1959.
- Yücel, Yaşar. *Anadolu Beylikleri Hakkında Araştırmalar I*. Ankara: TTK Yayınları, 2018.

Yücel, Yaşar. *Kadı Burhaneddin Ahmed ve Devleti (1344-1398)*. Ankara: AÜDTCF Basımevi, 1970.